

Tekenen in de Tijd 108

15-21 augustus 2021.

Op het feest van Maria Tenhemelopneming dringt het leed van de wereld zich aan Erik Borgman op. In een oud Mariagebed, het Salve Regina, wordt Maria als koningin gevraagd haar barmhartige ogen op ons tranendal te slaan. Opdat ons onvermogen nederigheid wordt.

Je zou er gek van worden. Gedompeld in politieke chaos werd Haïti zaterdag getroffen door een zware aardbeving. Net zo zwaar als die van 2010 en het land was de schade van die ramp nog niet te boven. Vooralsnog zijn ruim 300 doden geteld. Maandag zal naar verwachting een tropische storm over het eiland razen die – het lijkt een slechte grap! – de naam Grace gekregen heeft. Een bekende meisjesnaam in het Engelse taalgebied, maar de betekenis is: genade. Je vraagt je af waar voor dit armste eiland van het Caribisch gebied in Godsnaam genade te vinden is.

Deze zondag viert de kerk de Tenhemelopneming van degene die het Weesgegroet aanduidt als ‘vol van genade’: Maria. Maria, zo zegt *Lumen Gentium*, de dogmatische constitutie over de kerk van het Tweede Vaticaans Concilie, volhardde gedurende haar hele leven trouw in de verbondenheid met haar zoon Jezus, tot onder het kruis. Daar ‘heeft zij hevig met haar eniggeboren zoon meegeleden en zich met haar moederhart bij zijn offer aangesloten’. Na ‘voleinding van haar aardse levensweg’ werd Maria naar de kerk geloofd ‘met lichaam en ziel in de hemel opgenomen en door de Heer tot koningin van allen verheven om zo vollediger gelijkvormig te worden aan haar Zoon ..., de overwinnaar van zonde en dood’ (no. 58 en 59). Alles wat goed en ten volle overeenkomt met Gods bedoelingen in de schepping, wordt zo in Maria tot hemelse waardigheid verheven.

Daarbij hoort haar medelijden, horen haar barmhartige ogen waarover het gebed *Salva Regina* spreekt en zingt. We mogen er ondanks alles op vertrouwen dat zij die barmhartige ogen gericht houdt op het volk van Haïti. Maar dat verplicht de leden van de kerk die haar als haar moeder vereert, tot daden van barmhartigheid voor de bevolking van dit keer op keer geslagen eiland.

In zijn toespraakje deze zondag bad paus Franciscus voor Haïti en voor Afghanistan, dat voor de zoveelste keer getroffen wordt door oorlogsgeweld en wordt bedreigd door het geweld van de oprukkende Taliban. Terwijl Westerse mensen onder militaire bescherming haastig het land verlaten, probeert de bevolking zich zo goed en zo kwaad als dat gaat massaal in de buurlanden in veiligheid te brengen. Ondertussen houdt Nederland zich het recht voor uitgeprocedeerde asielzoekers naar Afghanistan uit te zetten. Al gebeurt dat nu feitelijk niet, de boodschap die hiervan uitgaat is dat er blijkbaar twee soorten mensen zijn: mensen van wie het vanzelfsprekend is dat hun leven beschermd moet worden en mensen die desnoods wel dood kunnen. Met het oog op de komende dag van de vluchtelingen en migranten voert het Vaticaan een campagne onder het motto ‘Naar een steeds groter wij’. De ontwikkeling lijkt eerder de andere kant op te gaan: naar een steeds kleiner wij en een steeds grotere onverschilligheid naar wat mensen elders op de wereld overkomt.

In zijn toespraakje bij het Angelus-gebed legde paus Franciscus deze zondag de nadruk op de nederigheid van Maria. Hij wees erop dat het Latijnse woord voor nederigheid, *humilitas*, komt

van het Latijnse woord *humus*, dat 'aarde' betekent. Het is paradoxaal: om omhoog te komen, in de hemel, is het nodig laag te blijven, als de aarde! Jezus leert ons dit: 'Wie zich vernedert, zal verhoogd worden' (Lucas 14,11). God verhoogt ons niet omwille van onze gaven, omwille van onze rijkdom of hoe goed we dingen doen, maar omwille van onze nederigheid. God houdt van nederigheid. God verheft degene die zich vernedert; Hij verheft degene die dient. Maria geeft zichzelf geen andere titel dan 'dienares': zij is 'de dienares van de Heer' (Lucas 1,38).

Blijkbaar zijn we ver afgeraakt van deze nederigheid, die bestaat in het besef te moeten doen wat God van ons vraagt, maar dat uit onszelf niet te kunnen. Het gevolg is dat we keer op keer blijven hangen in ons falen. Met steeds maar weer talloze doden tot gevolg.

Vaak wordt de manier waarop in het *Salve Regina* over de wereld wordt gesproken, deprimerend gevonden:

Tot u roepen wij,
ballingen, kinderen van Eva;
tot u smeken wij,
zuchtend en wenend
in dit dal van tranen.

Er is toch ook heel veel moois, wordt dan gezegd. De wereld is toch niet steeds en in alle opzichten een tranendal. Neen, Goddank, maar waar ze dat wel is en ik ieder geval mij vaak een balling voel, vind ik het heel mooi dat daar woorden voor zijn. Eerbiedwaardige Latijnse woorden nog wel:

*Ad te clamamus,
exsules filii Evae.
Ad te suspiramus,
gementes et flentes
in hac lacrimarum valle.*

En dat er barmhartige ogen – *misericordes oculos* – zijn die ons zien en die wat zij zien tot een gebed maken. Als wij de nederigheid niet kunnen opbrengen, is Maria bereid in onze naam nederig te zijn. *Dat* is nog eens een koningin!

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus